



نقش مشارکت مردمی در مدیریت تعارض بین انسان و حیات وحش

اولین کنفرانس بین المللی
بوم شناسی و حفاظت از تنوع زیستی
۲۲ و ۲۳ دی ۱۴۰۰، دامغان

1st International conference of
Ecology and conservation biodiversity

اسماعیل باقریان^۱، آزاده کریمی^{۲*}، حسین یزدان داد^۳

۱- گروه محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی و محیط زیست، دانشگاه فردوسی مشهد
۲- گروه محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی و محیط زیست، دانشگاه فردوسی مشهد
۳- گروه محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی و علوم دریایی، دانشگاه تربیت مدرس

چکیده: تعارضات بین انسان و حیات وحش یکی از چالش های مدیریت تنوع زیستی است. این تعارضات از یک سو معیشت و اقتصاد جوامع محلی و از سوی دیگر امنیت گونه های مختلف حیات وحش را تهدید می کند. ارزیابی این تعارضات علاوه بر گردآوری اطلاعات در زمینه حملات حیوانات وحشی و خسارات ناشی از آن، نیازمند آگاهی از ساختار جوامع محلی و همچنین نگرش مردم بومی نسبت به حیات وحش است. انجام این مراحل از طریق رویکرد مشارکت مردمی میسر می شود.

مقدمه: حمله حیوانات وحشی به انسان و دام یا آسیب رسانی به محصولات کشاورزی همچنین کشتن تلافی جویانه حیوانات وحشی توسط انسان ها، انواع مختلفی از تعارض بین انسان و حیات وحش هستند. از جمله مهم ترین دلایل بروز تعارضات انسان و حیات وحش می توان به رشد جمعیت بشر و تبدیل زیستگاه های حیات وحش به مراتع، زمین های کشاورزی و سکونتگاه های انسانی، همچنین محدودیت منابع مشترک مورد نیاز انسان و حیات وحش و نیز عوامل فرهنگی اجتماعی اشاره کرد. در این پژوهش تعدادی از مطالعات منتشر شده در زمینه ارزیابی تعارضات انسان و حیات وحش انتخاب و مورد بررسی قرار گرفت.

روش ها: مقالات و پژوهش های علمی معتبر انجام شده در مورد تعارضات انسان و حیات وحش از طریق جستجو در سایت های مگیران، گنج، Google Scholar و Sciencedirect گردآوری گردید. جستجو در سایت های فارسی با استفاده از کلیدواژه های "تعارض انسان و حیات وحش" و "خسارت حیات وحش" یا "مشارکت مردمی" یا "پرسشنامه" یا "مصاحبه" و در سایت های خارجی با کلیدواژه های ("human-wildlife conflict" AND ("wildlife damage" OR "public participation" OR "questionnaire" OR "interview") صورت گرفت. از بین نتایج جستجوها، فقط مواردی که به طور ویژه مربوط به ارزیابی کمی و کیفی تعارضات انسان و حیات وحش با رویکرد مشارکت مردمی بوده و حملات یک گونه یا گونه های مختلف حیات وحش به انسان، دام، طیور، آبزیان و کندوهای زنبورعسل یا خسارت به باغ ها و مزارع کشاورزی و اقدامات پیشگیرانه یا واکنش های تلافی جویانه مردم را در بر می گرفتند به عنوان مقالات و پژوهش های مرتبط با مطالعه حاضر تلقی و سایر نتایج حذف شدند.

نتایج و بحث: ۴ مقاله و ۲ پایان نامه به زبان فارسی و ۶ مقاله به زبان انگلیسی که بیشترین تناسب را با موضوع مطالعه حاضر داشتند از طریق جستجو در سایت های علمی گردآوری شدند. در همه این پژوهش ها از رویکرد مشارکت مردمی جهت ارزیابی تعارضات انسان و حیات وحش با هدف گردآوری داده های بیشتر استفاده شده است. از مهمترین مزایای این رویکرد می توان به ۱- گردآوری داده های کامل تر در زمینه تعداد و نقاط بروز تعارضات و نگرش و ساختار جوامع محلی (نسبت به داده های ثبت شده در ادارات حفاظت محیط زیست). ۲- ثبت تجربیات و پیشنهادهای مردم بومی در زمینه کاهش تعارضات. ۳- شناسایی کمبودها و نواقص در زمینه های آموزشی، فرهنگی یا اقتصادی و یا خلاءها و ضعف های قانونی. اشاره کرد. هرگونه نقص و اشکال در طراحی پرسشنامه (به عنوان یکی از ابزارهای مهم گردآوری اطلاعات) می تواند به روایی و پایایی آن لطمه بزند و چالشی برای استفاده از این ابزار در رویکرد مشارکت مردمی به شمار رود. تعیین درست جامعه آماری، حجم نمونه، روش مناسب نمونه گیری، برقراری ارتباط مناسب و جلب اعتماد افراد و رعایت اصل بی طرفی از دیگر چالش های استفاده از این رویکرد است.

Abstract: human-wildlife conflict is one of the major challenges for biodiversity management. On the one hand, these conflicts threaten the livelihood and the economy of local communities and on the other hand, the safety of various wildlife can also be threatened. Assessing these conflicts, in addition to gathering information on wildlife attacks and the resulting damages, requires understanding of the structure of local communities and people's attitudes toward wildlife. The public participation approach provides opportunities for conducting these steps.

-Karanth, K. K., Gopalaswamy, A. M., DeFries, R., & Ballal, N. (2012). Assessing Patterns of Human-Wildlife Conflicts and Compensation around a Central Indian Protected Area. PLOS ONE, 7(12), e50433.

-Li, J., Yin, H., Wang, D., Jiagong, Z., & Lu, Z. (2013). Human-snow leopard conflicts in the Sanjiangyuan Region of the Tibetan Plateau. Biological Conservation, 166, 118-123.

-Matseketsa, G., Never, M., Edson, G., Kombora, D., & Chibememe, G. (2019). An assessment of human-wildlife conflicts in local communities bordering the western part of Save Valley Conservancy, Zimbabwe. Global Ecology and Conservation, 20, e00737.

bagheriyan@mail.um.ac.ir
09153200407